

*Välskriven uppgörelse
med ovetenskaplig
läkekonst*

Kristian Gundersen är professor i fysiologi vid universitetet i Oslo. Han har skrivit en mycket värdefull bok om alternativmedicin där han tydligt förklarar varför den vetenskapligt grundade läkekonsten är mer att lita på än sina konkurrenter.

Till hans förtjänster hör noggrannhet med begreppen. Han visar på oklarheten i begreppen "alternativ medicin" och "skolmedicin". I stället för att använda dessa otydliga termer föreslår han att vi ska skilja mellan läkekonst vars effekter är, respektive inte

SNÅSAKODEN

**En kunnskapsbasert
guide til alternativ
medisin**

Kristian Gundersen

Oslo, Aschehoug 2013

är, vetenskapligt dokumenterade. Termen "skolmedicin" använder han för att beteckna behandlingar som används av det etablerade hälsoväsendet, oavsett om de är vetenskapligt dokumenterade eller inte. Detta är ett alldeles utmärkt terminologiskt förslag, om än svårt att genomdriva. Gundersen för också en intressant diskussion om "alternativa sjukdomar", det vill säga diagnoser som inte är vetenskapligt belagda. Så kallad elallergi är det kanske mest kända exemplet på detta.

Begreppen "holism" och "helhetsmedicin" utsätts för en välbehövlig kritisk granskning. Varför, undrar han, är det mera "helhetligt" att försöka motverka sjukdomar i levern genom att trycka på speciella ställen på fotsulan än att försöka bota dem genom att återupprätta en normal salt- och vattenbalans i hela kroppen?

Här är Gundersen något viktigt på spåret. Det är inom den vetenskapliga medicinen som de samband har uppdagats som gör det möjligt att tillämpa en verksam "helhetsyn" för att bota sjukdomar. Sjukvården kan i många avseenden bli bättre på att tillämpa sådan kunskap, men inget är vunnet på att ersätta denna kunskap med de helhetsmyter som frodas inom den ovetenskapligt grundade medicinen. När antroposofier talar om "helhetssyn" menar de att man även ska se till de två olika själar som de anser att vi har utöver vår kropp. (Det antroposofiska vaccinståndet har sitt ursprung i Rudolf Steiners övertygelse att infektionssjukdomar stärker individen inför nästa reinkarnation.) Inom andra delar av den s.k. alternativmedicinen tjänar "helhetssynen" framför allt som en förevändning för att behandla fel kroppsdel, t.ex. ytterörat om patienten har ont i foten eller fotsulan om hon har besvär med hjärtat.

MYTER OM SJUKVÅRDEN

Det påstås ofta att alternativen är framgångsrika därför att skolmedicinen inte ”tar patienten på allvar”. Men är det verkligen så? Att döma av en norsk enkätstudie som Gundersen redovisar är svaret nej. Nittio procent av de norska patienter som anlitar s.k. alternativmedicin, lika stor andel som av dem som inte anlitar den, anser att läkarna tar deras problem på allvar. Svaren på andra enkätfrågor bekräftar att de som anlitar alternativ medicin inte skiljer

sig i attityden till den traditionella medicinen från dem som inte gör det.

En annan vanlig myt som Gundersen slår hål på är att den etablerade sjukvården vägrar att använda behandlingsmetoder som man inte förstår vetenskapligt. ”Det finns många läkemedel som har dokumenterad effekt, utan att man vet ordentligt varför, och det har inte varit något motstånd mot att ta sådana läkeme-

del i bruk.” Ett exempel är nitroglycerin som användes i ungefär hundra år (från 1880- till 1980-talet) innan man visste dess verkningsmekanism. Ett annat är acetylsalicylsyra som hade använts sedan 1800-talet när John Robert Vane upptäckte verkningsmekanismen år 1971 (för vilket han fick nobelpris 1982).

Ytterligare en myt som avslöjas i boken är att orsaken till att det saknas belägg för ”alternativa” metoders behandlingsnytta skulle vara att det har forskats för litet om dem. Det finns till exempel ca 17000 artiklar om akupunktur, 5000 om kiropraktik och 4500 om homeopati i den stora medicinska databasen (Pubmed).

Myten att alternativmedicinen skulle vara oskadlig får också sina törnar. I boken berättas om försök på 1990-talet att bota AIDS med homeopatiskt uttunnat blod från en AIDS-sjuk person – ett alldeles onödigt risktagande med blodsmitta. Vi får också läsa om omotiverade röntgenundersökningar som genomförs av kiropraktorer, ibland röntgen av hela ryggraden. Detta medför stråldoser som är oacceptabla om det saknas god medicinsk motivering för undersökningen. Ett norskt fall av skada på grund av s.k. öronljusterapi rapporteras också.

NORSKT KVACKSALVERI

Många former av kvacksalveri får enbart begränsad geografisk spridning. Gundersen berättar om ett flertal inriktningar som är i stort sett okända utanför Norge. Boken har fått sitt namn efter Joralf Gjerstad, en helbrägdagörare som brukar benämnas ”Snåsamannen” efter den lilla orten Snåsa där han är bosatt. Gjerstedt har enligt Gundersen fått ”en helt unik status i medierna” och i stort sett undsluppit kritisk granskning av journalister. En annan norsk specialitet är ljusakupunktur där man belyser akupunkturpunkter med laserljus i stället för att sticka in nålar. Den s.k. Nitter-kuren, B-vitaminer mot cancer, är uppkallad efter den norske läkaren Lorentz Nitter (1910–1997). Metoden verkar inte ha spritts nämnvärt utanför Norge, nå-

got som knappast behöver beklagas eftersom den inte har någon påvisad effekt. Den kanske mest anmärkningsvärda norska specialiteten är ”norsk psykomotorisk fysioterapi” som skiljer sig från mera konventionell fysioterapi genom sitt starka fokus på andningsmönster och kroppshållning. Trots avsaknaden av vetenskaplig dokumentation har den fått en egen högskoleutbildning i Norge, men den har inte varit framgångsrik utanför Norge.

Snåsakoden är en både informativ och mycket nöjsam läsning, inte minst på grund av författarens formuleringskonst. Han beskriver t ex homeopatin som en ”tidskapsel” från anno 1800 som har överlevt in i vår tid. Bättre än så kan homeopaternas oförmåga att dra nytta av ny kunskap från två forskningsintensiva sekler knappast beskrivas.

Sven Ove Hansson